"הַשַׁרְח הַחַלַבִּי" לַתּוֹרָה

תרגום התורה לערבית-יהודית שבפי יהודי ארם-צובא (חלב)

ספר דברים

פרשת האזינו

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)

תל-אביב תשס"ו - 2005

* אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃

חמישי (שישי)

יד וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה הֵן ס
קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוּת קְרָא אֶת־
יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד
וַאֲצַוֶּנּוּ וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ
טו וַיִּתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ וַיֵּרָא
יְהֹוָה בָּאֹהֶל בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד
עַמּוּד הֶעָנָן עַל־פֶּתַח הָאֹהֶל׃
טז וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנְּךָ
שֹׁכֵב עִם־אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם
הַזֶּה וְזָנָה | אַחֲרֵי | אֱלֹהֵי נֵכַר־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא־שָׁמָּה
בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבַנִי וְהֵפֵר אֶת־בְּרִיתִי
יז אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ׃ וְחָרָה אַפִּי
בוֹ בַיּוֹם־הַהוּא וַעֲזַבְתִּים
וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה
לֶאֱכֹל וּמְצָאֻהוּ רָעוֹת רַבּוֹת
וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא
הֲלֹא עַל כִּי־אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי
יח מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה׃ וְאָנֹכִי
הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא
עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה
כִּי פָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
יט וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה
הַזֹּאת וְלַמְּדָהּ אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
שִׂימָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה־
שישי (שביעי) לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד
כ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כִּי־אֲבִיאֶנּוּ
אֶל־הָאֲדָמָה | אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי
לַאֲבֹתָיו זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע וְדָשֵׁן וּפָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים
כא וַעֲבָדוּם וְנִאֲצוּנִי וְהֵפֵר אֶת־בְּרִיתִי׃ וְהָיָה כִּי־תִמְצֶאןָ אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת
וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ כִּי
יָדַעְתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם בְּטֶרֶם אֲבִיאֶנּוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
כב נִשְׁבָּעְתִּי׃ וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְּדָהּ אֶת־בְּנֵי
כג יִשְׂרָאֵל׃ וַיְצַו אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיֹּאמֶר חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת־
כד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ׃ וַיְהִי |
שביעי כה כְּכַלּוֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת עַל־סֵפֶר עַד תֻּמָּם׃ וַיְצַו
כו מֹשֶׁה אֶת־הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהֹוָה לֵאמֹר׃ לָקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה
כז הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית־יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה־שָׁם בְּךָ לְעֵד׃ כִּי
אָנֹכִי יָדַעְתִּי אֶת־מֶרְיְךָ וְאֶת־עָרְפְּךָ הַקָּשֶׁה הֵן בְּעוֹדֶנִּי חַי עִמָּכֶם הַיּוֹם
מפטיר כח מַמְרִים הֱיִתֶם עִם־יְהֹוָה וְאַף כִּי־אַחֲרֵי מוֹתִי׃ הַקְהִילוּ אֵלַי אֶת־כָּל־זִקְנֵי
שִׁבְטֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם וַאֲדַבְּרָה בְאָזְנֵיהֶם אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
כט וְאָעִידָה בָּם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃ כִּי יָדַעְתִּי
אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי־הַשְׁחֵת תַּשְׁחִתוּן וְסַרְתֶּם מִן־
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקָרָאת אֶתְכֶם הָרָעָה
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי־תַעֲשׂוּ אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהֹוָה
ל לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָּל־
קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תֻּמָּם׃

האזינו

לב א	הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה	וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי׃ ס
ב	יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי	תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי
	כִּשְׂעִירִם עֲלֵי־דֶשֶׁא	וְכִרְבִיבִים עֲלֵי־עֵשֶׂב׃
ג	כִּי שֵׁם יְהֹוָה אֶקְרָא	הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ׃
ד*	הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ	כִּי כָל־דְּרָכָיו מִשְׁפָּט
	אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל	צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא׃
ה	שִׁחֵת לוֹ לֹא בָּנָיו מוּמָם	דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל׃
ו	הַ לְיהֹוָה תִּגְמְלוּ־זֹאת	עַם נָבָל וְלֹא חָכָם
	הֲלוֹא־הוּא אָבִיךָ קָּנֶךָ	הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ׃
שני ז*	זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם	בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר־וָדֹר

יערפו יסמעו ויתעלמו ליכאף מן אללה אלהכון טול אלאייאם אלדי אינתו טייבין עלא אלארץ̇ אלדי אינתו פאיתין אלא אלשט תם לתוורתוהא:

14. **ויאמר** – וקאל אללה אלא מוסה הוודא קרבו איימך לתמות נאדי אלא יהושע ונתצבו פי כ̇ימית מיעאד ואווצי ומיצ̇י מוסה ויהושע ונתצבו פי כ̇ימית מיעאד: 15. **וירא** – ותג̇לא אללה פילכ̇ימיה פי עמוד גמאם ווקיף עמוד גמאם עלא באב אלכ̇ימיה: 16. **ויאמר** – וקאל אללה אלא מוסה הוודך מטג̇יע מע אבתך ויקום אלקום האדא וינדג̇י ורא מעבודאת אג̇נבית אלארץ̇ אלדי הוא ג̇אייה תם פי מבינו ויתרכני ויבאטיל אלא אחדי אלדי קטעת מעו: 17. **וחרה** – וישתד גצ̇בי פי פי דאליך אליום ואתרכהון ואכ̇פי חצ̇רתי מנהון ויכון לל אכל ויווג̇דו רדייאת אכתאר וצ̇יקאת ויקול פי דאליך אליום הוולא עלא אין ליס סכ̇ינית אלאהי פי מביני ווג̇דוני רדוואת הדולי: 18. **ואנכי** – ואנא כ̇פי אכ̇פי סכ̇ינתי פי דאליך אליום על ג̇מיע רדאוויה אלדי ציניע אין לתפאת אלא מעבודאת אלאג̇נבייה: 19. **ועתה** – והלאן כתיבו ליכון אלא אלתסבחא האדי ועלמהא אלא בנין ישראיל ג̇עלהא פי תמהון לאג̇ל תכון לי תסיבחא האדי לישאהיד פי בנין ישראיל: 20. **כי** – אין אג̇יבו אלא אלארץ̇ אלדי חלפת לאבתו נקט חליב ועסל ויאכול וישבע ויסמן וילתיפית אלא מעבודאת אג̇נבייה ויעבדוהון ויג̇צ̇בוני ויבטיל אלא אחדי: 21. **והיה** – ויכון אין יווג̇דו אלו רדייאת כתאר וצ̇יקאת ותג̇וויב אלתסבחא האדי קדאמו לשאהיד אין לם תנ[ת]סא מן תים נסלו אין עריפית אלא מגירו אלדי הוא צאניע אליום קבל מא אג̇יבו אלא אלארץ̇ אלדי חלפת: 22. **ויכתב** – וכתב מוסה אלא אלתסבחא האדי פי דאליך אליום ועלמהא אלא בנין ישראיל: 23. **ויצו** – ווצא אלא יהושע איבין נון וקאל קווא ותקווא אין אנתא תג̇יב אלא בנין ישראיל אלא אלארץ̇ אלדי חלפת ליהון ואנא אכון מעך: 24. **ויהי** – וכאן כיתכימול מוסה ליכתוב אלא כלאם אלשריעא האדי עלא אלכותאב חיתא תכמלהון: 25. **ויצו** – ווצא מוסה אלא לויין חמלין צנדוק אחד אללה קאיילא: 26. **לקוח** – כ̇וד אלא כותאב שריעא האדי ותג̇עלו אלו מן ג̇נאב צנדוק אחד אללה אלהכון ויכון תם פיך לשאהיד: 27. **כי** – אין אנא עריפית אלא תכ̇ולפך ואלא רקבתך אלסעביה הוודא פי עאדי עאייש מעכון אליום מכ̇לפין כינתו קדאם אללה ואיצ̇ה אין בעד מאמות: 28. **הקהילו** – תג̇אווקו אליי אלא ג̇מיע כ̇תייארית אסבאטכון וערפכון ואכלים פי חצ̇רתהון אלא אלכלאם הדולי ואשהיד פיהון אלא אלסמא ואלא אלארץ̇: 29. **כי** – אין עריפית בעד מותי אין תלף תנתילפון ותזולו מן אלטריק אלדי ואצית ליכון ותצדיף ליכון אלרדאוויה פי אכ̇רית אלאייאם אין תצנעו אלא אלרדי פי חצ̇רית אללה לתגדבו פי צנעית ידיכון: 30. **וידבר** – וכלם מושה פי חצ̇רית ג̇מיע ג̇וק ישראיל אלא כלאם אלתסבחא האדי חיתא תכמלהון:

לב

1. **האזינו** – סניטו יא סמוואת ואכלים ותסמע אלארץ̇ אקוול תימי: 2. **יערף** – ינקוט כלמטר לקשי ינקוט כיל טל קולי כי הווא אלמטר עלא אלחשיש וכי זך אלמטר עלא אלעישיב: 3. **כי** – אין איסים אללה אנאדי האתו כיברייה לאילהנא: 4. **הצור** – אלכ̇אליק כאמיל אפעיילו אין ג̇מיע אטרייקו חיכים טאייק אמאניה וליס תערווג̇ צאליח ומיסתיקם הוא: 5. **שחת** – תאלף לו לם בנינו עבהון ג̇יל אעווג̇ ומערווג̇: 6. **ה׳** – הוולא אללה תג̇אזו האדי (עם) קום קביח ולם עאלים הוולא הוא אבוך כ̇לקך הוא צינעך ורתבך: 7. **זכר** – דכור אייאם דהר פהמנא סנין ג̇יל וג̇יל האזינו

14. **ואצונו** – וכן **בד**. ג: ואחרזו רוצה לומר אשטרו – ואזהירנו, רוצה לומר אזרזנו, אעשנו פיקח. וראה רש״י: ואזרזנו. 15. **וירא** – והתגלה – וכן **בד**, כת״א (ואתגלי). 16. **ועזבני** – וכן ד. **ב** ויתרוך טעתי – ויעזוב יראתי או תורתי, בדומה לת״א (וישבקון דחלתי). **והפר** – וכן **בד**. ג: ויבטיל, ויפסיק – נרדפים. 17. **לאכל** – וכן ד: לל מאכל. **ב**: לילפנא – להשמדה. **וצרות** – וכן **ב**. ד: ושדאייד – נרדפים. **אלהי** – שכינת אלוהיי, ובדומה לו ד: נור אלאהי. **ב**: אילהי. 18. **אסתיר פני** – ואסתיר כבודי, וכן **בד**. ג: ואכ̇פי נורי, חצ̇רתי – ואסתיר שכינתי, כבודי. 20. **ודשן** – וישמן, וכן **בד**. ג: ויבטר, ויסמן – ויתפנק, וישמן. **ונאצוני** – ויכעיסוני, וכן **בגד**, כת״א (ירגזון קדמי). 21. **וענתה** – ותשוב, וכן **ב**. **גד**: ותשהד – ותעיד. 23. **חזק ואמץ** – תרגם בפועל אחד בשתי צורות, שלא כמו שתרגם לעיל בפסוק 6. **בד**: איתקווא ותאייאד. 27. **מריך** – בדומה לו **בד**: כ̇ולפך. ג: עצייך, אכ̇תלאפך – נרדפים. **ואת ערפך הקשה** – תרגום מילולי, וכן **ב**. ג: תמאנאך אליאבס – מריך היבש, הקשה. על המילה, ראה מחיט אלמחיט, עמ׳ 836. ד: עונצלך אלצעב – שרירות לבך הקשה. על המילה, ראה דוזי, עמ׳ 181.

לב

1. **האזינו** – סניטו = אנצתו, בתרגום רס״ג: ינצת. סניטו – צורה להגית של המילה שחל בה חילוף צ/ס, שיכול אותיות סנ/נצ וחילוף ט/ת. על תופעות אלה בלהג הערבי החלבי, ראה במבוא. 2. **לקחי** – דיבורי. על לקש, ראה בהערה לדברים כח 37 – לשנינה. **כד**: שרעתי – תורתי. ג: כ̇טאבי או אמור אלמועריפיה, שַׁרִיעְתִי – נאומי או העניינים הידועים, תורתי. **תזל** – תרגם כשם שתרגם את יערף, וכן **ב**. **תזל**: ינקוט, אך **ב**: **יערוף** – יהטול. ד: תהאטיל. ג: תהטול, תסכוב – נרדפים. **כשעירם** – כרוח גשם, כת״א (כרוח מטרא). **בגד**: כלזוואביע – כסערה. שלושת התרגומים הסוריים תרגמו על פי רש״י, המבסס את דבריו על ת״א: לשון רוח סערה, כתרגומו, רוחי מטרא. תרגומנו תרגם מילולית את ת״א. **וכרביבים** – כמטרות עוז, וכן **ב**. ג: וכאלרשאש ר״ל רש ברוש ר״ל מטר כביר ורש״י פי׳ ע״ש (על שם) שיורה כחץ נק(רא) רביב כמו רובה קשת בע״ק דראריי ר״ל מתל דרית אלחלוב – כמטר הניתז, רוצה לומר מתיז, רוצה לומר מטר רב ורש״י... בע״ק (בערבית קדומה) דרארי רוצה לומר כמו מטר הברד. ד: כלנוקט – כטיפות. 3. **גדל** – **כד**: עוצ̇מיה. ג: **הבו גדל**: תעצ̇ים – נרדפים. 4. **הצור** – הבורא, וכן **בד**. ג: אלקווי, אלכ̇אליק – החזק, הבורא. **אמונה** – וכן **ב**. ד: חק – צדק. 5. **שחת לו** – וכן **ב**. ג: עדמו להום – השחיתו להם. ד: אתלפו אפעיילהון – השחיתו מעשיהם. **עקש ופתלתל** – וכן **גד**. **ב**: מערווג̇ ואעווג̇ – בהיפוך הסדר. ערווג̇, המופיע כאן, וכן בפסוק 4, תערווג̇ (עוול), הוא תוצאה של דיסמילציה של עווג̇, ומשמעו זהה לו. ראה ברתלמי 1935, עמ׳ 526. 6. **קנך** – בראך, וכן **בג**. ד: קאניך – תרגם במילה ערבית דומה כתרגום רס״ג: קאניך – בוראך. ראה קאפח 1984, עמ׳ קפה. 7. **ימות עולם** – וכן

שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֵּדְךָ   זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ׃
ח בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם   בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם
יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים   לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ט כִּי חֵלֶק יְהוָה עַמּוֹ   יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ׃
י יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר   וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן
יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ   יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ׃
יא כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ   עַל־גּוֹזָלָיו יְרַחֵף
יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו יִקָּחֵהוּ   יִשָּׂאֵהוּ עַל־אֶבְרָתוֹ׃
יב יְהוָה בָּדָד יַנְחֶנּוּ   וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר׃
שלישי *יג יַרְכִּבֵהוּ עַל־בָּמֳותֵי אָרֶץ   וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי
וַיֵּנִקֵהוּ דְבַשׁ מִסֶּלַע   וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ צוּר׃
יד חֶמְאַת בָּקָר וַחֲלֵב צֹאן   עִם־חֵלֶב כָּרִים וְאֵילִים
בְּנֵי־בָשָׁן וְעַתּוּדִים   עִם־חֵלֶב כִּלְיוֹת חִטָּה
טו וְדַם־עֵנָב תִּשְׁתֶּה־חָמֶר׃   וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט
שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ   וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַ עָשָׂהוּ
טז וַיְנַבֵּל צוּר יְשֻׁעָתוֹ׃   יַקְנִאֻהוּ בְּזָרִים
יז בְּתוֹעֵבֹת יַכְעִיסֻהוּ׃   יִזְבְּחוּ לַשֵּׁדִים לֹא אֱלֹהַּ
אֱלֹהִים לֹא יְדָעוּם   חֲדָשִׁים מִקָּרֹב בָּאוּ
יח לֹא שְׂעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם׃   צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי
רביעי יט וַתִּשְׁכַּח אֵל מְחֹלְלֶךָ׃   וַיַּרְא יְהוָה וַיִּנְאָץ
כ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו׃   וַיֹּאמֶר אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם
אֶרְאֶה מָה אַחֲרִיתָם   כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה
כא בָּנִים לֹא־אֵמֻן בָּם׃   הֵם קִנְאוּנִי בְלֹא־אֵל
כִּעֲסוּנִי בְּהַבְלֵיהֶם   וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא־עָם
כב בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם׃   כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי
וַתִּיקַד עַד־שְׁאוֹל תַּחְתִּית   וַתֹּאכַל אֶרֶץ וִיבֻלָהּ
כג וַתְּלַהֵט מוֹסְדֵי הָרִים׃   אַסְפֶּה עָלֵימוֹ רָעוֹת
כד חִצַּי אֲכַלֶּה־בָּם׃   מְזֵי רָעָב וּלְחֻמֵי רֶשֶׁף
וְקֶטֶב מְרִירִי   וְשֶׁן־בְּהֵמֹת אֲשַׁלַּח־בָּם
כה עִם־חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃   מִחוּץ תְּשַׁכֶּל־חֶרֶב

וּמֵחֲדָרִים אֵימָה   גַּם־בָּחוּר גַּם־בְּתוּלָה
כו יוֹנֵק עִם־אִישׁ שֵׂיבָה׃   אָמַרְתִּי אַפְאֵיהֶם
כז אַשְׁבִּיתָה מֵאֱנוֹשׁ זִכְרָם׃   לוּלֵי כַּעַס אוֹיֵב אָגוּר
פֶּן־יְנַכְּרוּ צָרֵימוֹ   פֶּן־יֹאמְרוּ יָדֵנוּ רָמָה
כח וְלֹא יְהוָה פָּעַל כָּל־זֹאת׃   כִּי־גוֹי אֹבַד עֵצוֹת הֵמָּה
חמישי כט וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה׃   לוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת
ל יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם׃   אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף
וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רְבָבָה   אִם־לֹא כִּי־צוּרָם מְכָרָם
לא וַיהוָה הִסְגִּירָם׃   כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם
לב וְאֹיְבֵינוּ פְּלִילִים׃   כִּי־מִגֶּפֶן סְדֹם גַּפְנָם
וּמִשַּׁדְמֹת עֲמֹרָה   עֲנָבֵמוֹ עִנְּבֵי־רוֹשׁ
לג אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ׃   חֲמַת תַּנִּינִם יֵינָם
לד וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר׃   הֲלֹא־הוּא כָּמֻס עִמָּדִי
לה חָתוּם בְּאוֹצְרֹתָי׃   לִי נָקָם וְשִׁלֵּם
לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם   כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם
לו וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ׃   כִּי־יָדִין יְהוָה עַמּוֹ
וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנֶחָם   כִּי יִרְאֶה כִּי־אָזְלַת יָד
לז וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב׃   וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ
לח צוּר חָסָיוּ בוֹ׃   אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ
יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם   יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם
לט יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה׃   רְאוּ | עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא
וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי   אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה
מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא   וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל׃
שישי מ כִּי־אֶשָּׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדִי   וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעֹלָם׃
מא אִם־שַׁנּוֹתִי בְּרַק חַרְבִּי   וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי
אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי   וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם׃
מב אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם   וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר
מִדַּם חָלָל וְשִׁבְיָה   מֵרֹאשׁ פַּרְעוֹת אוֹיֵב׃
מג הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ   כִּי דַם־עֲבָדָיו יִקּוֹם
וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו   וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ׃

בָּמֳתֵי

סאל אבוך ויכ̇ברך כ̇תייארינך ויקולו לך: 8. **בהנחל** – פי תוודות עלי שיעוב פי פריקו בנין אנסאן חקיק תכ̇ום אלאימאם לעדאד בנין ישראיל: 9. **כי** – אין קיסים אללה קומו יעקוב חבל ורתתו: 10. **ימצאהו** – יווג̇דו פי ארץ̇ אלבר ופי תיה יוולוולו אלמסתווחשין יחווטו יפהמו יחפצ̇ו כי באבו עינו: 11. **כנשר** – כיל ניסיר ינביה וכרו עלא אוולדו יהבהיב יפתח אג̇נחו יאכ̇דו יחמלו עלא אג̇נחו: 12. **ה׳** – אללה וחיד יסיקו וליס מעו מעבוד אג̇נבי: 13. **ירכיבהו** – רכבהון עלא מצאטיב אלארץ̇ וטעמהון פווכי אלחיקול ורצ̇עהון עסל מן אלצכ̇רא וזית מן צכ̇ר אלצוואן: 14. **חמאת** – זבדית אלבקר וכ̇אץ̇ אלג̇נאם מע כ̇אץ̇ אלכ̇ריף וכבוש בנין בתנאן ועתתיד מע כ̇אץ̇ כיליה אלחנטה ומאיית אלעניב תשרב נביד: 15. **וישמן** – וסימין ישראיל ורפאס סמנית סמכית תגטית ותרך אילאה כ̇לקו וגצ̇ב כ̇אליק פרג̇ו: 16. **יקנאהו** – יג̇איירו פיל גורבא פיל מעבודאת יגצ̇בו: 17. **יזבחו** – ידבחו לשדין לם אילאה מעבוד לם יערפו ג̇ידאד מן קריב איג̇ו לם שערוהון אבתכון: 18. **צו<ר>** – כ̇אליק אלדי כ̇לקך נסית ונסית טאייק מווג̇עך: 19. **וירא** – ונצ̇ר אללה ותגצ̇ב מן גצ̇ב בנינו ובנתו: 20. **ויאמר** – וקאל אכ̇פי חצ̇רית סכ̇ינתי מנהון אנצ̇ור איש אכ̇רתהון אין ג̇יל תקבלת <!> הימא בנין ל(א)ם אמאניה פיהון: 21. **הם** – הימא גארוני בלא מעבוד גצ̇בוני פי מעבודתהון ואנא אג̇איירהון בלא קום פי שעיב קביח אגצ̇בהון: 22. **כי** – אין נאר שעלית פי קידמי ושעלית חיתא קבר תחתני וחרקית אלארץ̇ ומגלהא ולהבית אסאסת אלאג̇בל: 23. **אספה** – אג̇מע עליהון רדוואת נששיבי אצ̇רוב פיהון: 24. **מזי** – מג̇פופין ג̇וע ושייאטין וקטע מן אלמרירי וסין אלבהאיים אסאליט פיהון מע סאם זחלין אלטורב: 25. **מחוץ** – מן ברא תעאדים סיף ומין אלמכ̇אדיע היביה איצ̇א שאב איצ̇א בכרייה ראצ̇יע מע רג̇ול שיביה: 26. **אמרתי** – קילית אגצ̇יבהון אבטיל מן אלאנסאן דכרהון: 27. **לולי** – לולא גצ̇ב אלעאדו אג̇מע לילא יחקקו מצ̇ייקינו לילא יקולו ידינא עלייה ולם אללה פיעיל ג̇מיע האדי: 28. **כי** – אין שעיב האליך אלאשוור הימה וליס פיהון פיהים: 29. **לו** – יארית עילמו יפרזו האדי יפהמו לאכ̇רתהון: 30. **איכה** – כיף ירגוד ואחיד אלף ותנין יהרבו רבוויה אנכאן לם אין כ̇לקהון בעהון ואללה סלמהון: 31. **כי** – אין לם כי כ̇ליקנא כ̇ליקהון ועדוונא חיכאם: 32. **כי** – אין מן דלית סדם דלתהון ומן חקול דרוך ענבו עניב סאם ענקוד מררא ליהון: 33. **חמת** – חמית תועבינהון כ̇מרהון וסאם תועבין קסייה: 34. **הלא** – הוולא הוא מכ̇בא ענדי מכ̇תום פי מכ̇אזני: 35. **לי** – קידמי סתנקום וג̇יזא לווקת תמיל רג̇להון אין קריב יום תעסיהון וביל עג̇ליה מוועודין ליהון: 36. **כי** – אין ישאריע אללה קומו ועל עבידו יסתנקים אין ינצ̇ור אין מצ̇יית יד ופקט מג̇מוע ומתרוך: 37. **ואמר** – ויקול וין מעבודתהון אלקווי מלתג̇יין פי: 38. **אשר** – אלדי שחם מדבחו יאכלו ישרבו כ̇מר מסג̇הון יקומו ויעינוכון יכון עליכון מלג̇א: 39. **ראו** – נצ̇ירו הלאן אין אנא אנא הוא וליס אילאה מן גירי אנא אמווית ואעייש צ̇רבת ואנא אשאפי וליס מן ידי מכ̇ליץ̇: 40. **כי** – אין ארפע אלא סמא קדרתי ואקול בקי אנא לידהר: 41. **אם** – אנכאן גיירת ברק ספי ותמסיך פיל חיכים ידי ארג̇יע נקמיה למצ̇ייקיני ולבג̇צ̇יני אג̇אזי: 42. **אשכיר** – ארווי נששיבי מן אלדם וספי תאכול לחם מן דם אלקתיל וסאבי מן אוולת סתנקום אלעאדו: 43. **הרנינו** – גאנו שיעוב קומו אין דם עבידו יסתנקים ונקמיה ירג̇יע למצ̇אייקינו ויג̇פיר על ארצ̇ו ועלא קומו:

ב. ג: סנין אלדהר, אייאם – שנות עולם, ימים. ד: אייאם אלקדימה – הימים הקדומים. **זקניך** – וכן **ב.** ד: אג̇דאדך – סביך. ג: אג̇דאדך – לפי שהם גדולים בימים וזקינים וק׳ כן אבי האב ורש״י פירש אלו החכמים. 8. **בהנחל** – וכן **בד.** ג: למן מלך פי תמולוך לשון נחלה – כשנתן נחלה. **עליון** – וכן ד. **ב:** רב אלעאלי – האל העליון. **בהפרידו** – וכן גד. **ב:** תיפרפידו = תיפרפיטו, מלשון פרפט – הפריד – נרדפים. **יצב** – קבע. **כד:** נצב. ג: אנצב ר״ל ווקף – נרדפים. 9. **חבל** – תרגם חבל, ולא ברור אם כוונתו למילה העברית או שהבינה חבל, חוט שזור, שהוא בערבית גם כן חבל. ואולי הסתמך על רש״י (ראה להלן ג). ג: חבל – סהם ל׳ גורל שנקרא בכמה לשונות ל׳ משליך חבל בגורל (מיכה ב) ואדמתך בחבל תחלק (עמוס) ורש״י פי׳ ל׳ חבל ממש, כמו בחבלי אדם, וימדדם בחבל, ותורידם בחבל ר״ל עלינו שהוא ג׳ באבות בחבל הזה שהוא עשוי בג׳ גדילים ר״ל זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו. 10. **ובתהו** – תרגם במילה הערבית תיה, היכולה להתפרש כמקום שתועים

בו. ראה בהערות לבראשית א 2. **ב:** ופי ארץ̇ קפרא – ובארץ שממה, וכן **ב:** קפרא. ג תרגם כתרגומנו: ופיל תיה ל׳ תוהו ובוהו. **יֹלל ישמן** – יילילו חיות הבר. ככל הנראה על פי רש״י: ארץ ציה ושממה, מקום יללת תנינים ובנות יענה. **ב:** וולווליה מיסתווחישה – יללה שממונית, וכן ד. ג: ילל קפרה ר״ל יללת תנים ובנות יענה קרא שם יללה למדבר לפי שהמקום החרב והשמם ישמע בו קול הרוחות כקול יללה. ישימון – אל מסתווחיש אלכ̇אלי ר״ל שמם וחרב מאין אדם ל׳ שממה ובע״ק פלאה ר״ל פאפי מא פיה עמאר (=השומם הריק ר״ל... ובערבית קדומה "פלאה" ר״ל "פאפי" – אין בה בנין). **כאישון עינו** – וכן **כד.** ג: כיבבו עינו, ר״ל מוקל אלעין וקראה כן לפי שנראית בה צורת איש ל׳ איש כן פי׳ רד״ק והריק״ם אביו ז״ל כי אישון להקטין לפי שהצורה נראית כעין קטנה או נק׳ כן מפני שהיא שחורה כמו כאישון לילה ואפילה שפי׳ בשחרות לילה – כאישון עינו, ר״ל אישון העין וכו׳. **על גוזליו ירחף** – על ילדיו ירחף. **ב:** עלא אפראכ̇ו יג̇טי – על אפרוחיו

(המשך ההערות לפרשת האזינו, בעמוד 202)

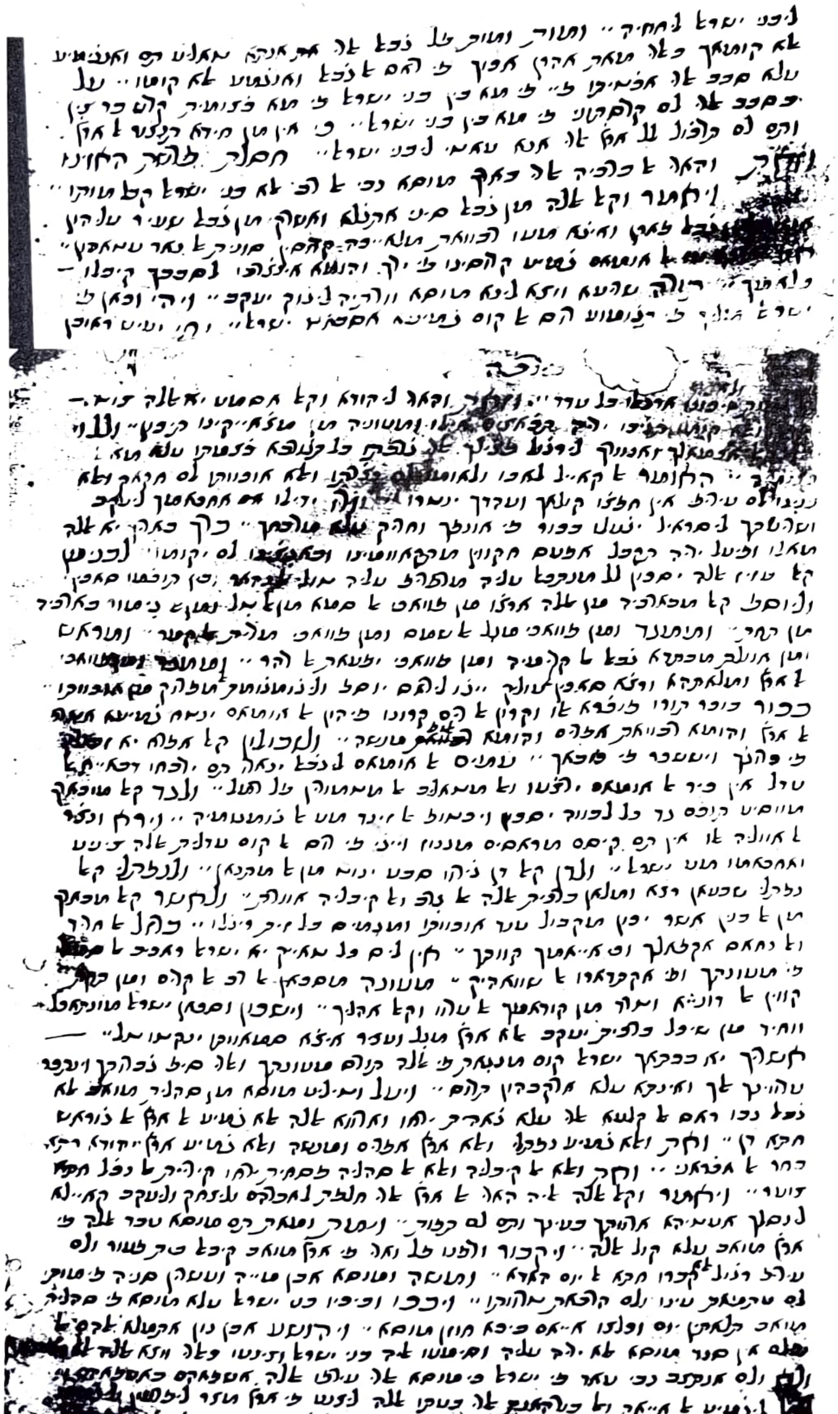
אל עמיו יען אשר מעלתם בי
בתוך בני ישראל במי מריבת
קדש מדבר צן על אשר לא
קדשתם אותי בתוך בני ישראל
כי מנגד תראה את הארץ
ושמה לא תבוא אל הארץ
אשר אני נתן לבני ישראל

וזאת הברכה אשר ברך משה
איש האלהים את בני ישראל
לפני מותו ויאמר יהוה מסיני
בא וזרח משעיר למו הופיע
מהר פארן ואתה מרבבת
קדש מימינו אשדת למו
אף חבב עמים כל קדשיו
בידך והם תכו לרגלך ישא
מדברתיך תורה צוה לנו
משה מורשה קהלת יעקב
ויהי בישרון מלך בהתאסף
ראשי עם יחד שבטי
ישראל יחי ראובן ואל
ימת ויהי מתיו מספר
וזאת ליהודה ויאמר
שמע יהוה קול יהודה ואל
עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר
מצריו תהיה
וללוי אמר תמיך ואוריך

לאיש חסידך אשר נסיתו
במסה תריבהו על מי מריבה
האמר לאביו ולאמו לא
ראיתיו ואת אחיו לא הכיר
ואת בנו לא ידע כי שמרו
אמרתך ובריתך ינצרו יורו
משפטיך ליעקב ותורתך
לישראל ישימו קטורה
באפך וכליל על מזבחך
ברך יהוה חילו ופעל ידיו
תרצה מחץ מתנים קמיו
ומשנאיו מן יקומון
לבנימן אמר ידיד יהוה
ישכן לבטח עליו חפף עליו
כל היום ובין כתפיו שכן
וליוסף אמר מברכת
יהוה ארצו ממגד שמים מטל
ומתהום רבצת תחת וממגד
תבואת שמש וממגד גרש
ירחים ומראש הררי קדם
וממגד גבעות עולם וממגד
ארץ ומלאה ורצון שכני
סנה תבואתה לראש יוסף
ולקדקד נזיר אחיו בכור
שורו הדר לו וקרני ראם
קרניו בהם עמים ינגח יחדו
אפסי ארץ והם רבבות
אפרים והם אלפי מנשה

ולזבולן אמר שמח
זבולן בצאתך ויששכר
באהליך עמים הר יקראו
שם יזבחו זבחי צדק כי שפע
ימים יינקו ושפני טמוני
חול ולגד אמר
ברוך מרחיב גד כלביא
שכן וטרף זרוע אף קדקד
וירא ראשית לו כי שם חלקת
מחקק ספון ויתא ראשי
עם צדקת יהוה עשה
ומשפטיו עם ישראל
ולדן אמר דן גור
אריה יזנק מן הבשן ולנפתלי
אמר נפתלי שבע רצון ומלא
ברכת יהוה ים ודרום ירשה
ולאשר אמר ברוך
מבנים אשר יהי רצוי אחיו
וטבל בשמן רגלו ברזל
ונחשת מנעליך וכימיך דבאך
אין כאל ישרון רכב שמים
בעזרך ובגאותו שחקים
מענה אלהי קדם ומתחת
זרעת עולם ויגרש מפניך
אויב ויאמר השמד וישכן
ישראל בטח בדד עין יעקב
אל ארץ דגן ותירוש אף
שמיו יערפו טל אשריך

פרשת "וזאת הברכה" מ"כתר ארם-צובא"

פרשת "וזאת הברכה" מן השרח החלבי הקדום לתורה (כתב יד בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים)

נ

שביעי מד וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־
דִּבְרֵי הַשִּׁירָה־הַזֹּאת בְּאָזְנֵי
מה הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן: וַיְכַל
מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
מו הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם שִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל־
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵעִיד בָּכֶם
הַיּוֹם אֲשֶׁר תְּצַוֻּם אֶת־בְּנֵיכֶם
לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי
מז הַתּוֹרָה הַזֹּאת: כִּי לֹא־דָבָר
רֵק הוּא מִכֶּם כִּי־הוּא חַיֵּיכֶם
וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל־
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

מפטיר מח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶצֶם
מט הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר: עֲלֵה אֶל־הַר
הָעֲבָרִים הַזֶּה הַר־נְבוֹ אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
יְרֵחוֹ וּרְאֵה אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן
אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
נ לַאֲחֻזָּה: וּמֻת בָּהָר אֲשֶׁר אַתָּה
עֹלֶה שָׁמָּה וְהֵאָסֵף אֶל־עַמֶּיךָ
כַּאֲשֶׁר־מֵת אַהֲרֹן אָחִיךָ בְּהֹר
נא הָהָר וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו: עַל
אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמֵי־מְרִיבַת קָדֵשׁ
מִדְבַּר־צִן עַל אֲשֶׁר לֹא־
קִדַּשְׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי
נב יִשְׂרָאֵל: כִּי מִנֶּגֶד תִּרְאֶה
אֶת־הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

הברכה לג א וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה
אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ב לִפְנֵי מוֹתוֹ: וַיֹּאמַר יְהוָה מִסִּינַי
בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ
מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ
ג מִימִינוֹ °אֵשְׁדָּת לָמוֹ: אַף חֹבֵב
עַמִּים כָּל־קְדֹשָׁיו בְּיָדֶךָ וְהֵם
תֻּכּוּ לְרַגְלֶךָ יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ:
ד תּוֹרָה צִוָּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה
ה קְהִלַּת יַעֲקֹב: וַיְהִי בִישֻׁרוּן
מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד
ו שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: יְחִי רְאוּבֵן וְאַל־
יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר:
ז וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר
שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה וְאֶל־
עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר
מִצָּרָיו תִּהְיֶה:

שני *ח וּלְלֵוִי אָמַר תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ
לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ
בְּמַסָּה תְּרִיבֵהוּ עַל־מֵי מְרִיבָה:
ט הָאֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
רְאִיתִיו וְאֶת־אֶחָיו לֹא הִכִּיר
וְאֶת־בָּנָו לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ
י אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ: יוֹרוּ
מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ
לְיִשְׂרָאֵל יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ
יא וְכָלִיל עַל־מִזְבְּחֶךָ: בָּרֵךְ יְהוָה
חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה מְחַץ
מָתְנַיִם קָמָיו וּמְשַׂנְאָיו מִן־
יְקוּמוּן: ס

יב לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְהוָה
יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו חֹפֵף עָלָיו
כָּל־הַיּוֹם וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן:
שלישי *יג וּלְיוֹסֵף אָמַר מְבֹרֶכֶת
יְהוָה אַרְצוֹ מִמֶּגֶד שָׁמַיִם מִטָּל
יד וּמִתְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת: וּמִמֶּגֶד
תְּבוּאֹת שָׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד גֶּרֶשׁ
טו יְרָחִים: וּמֵרֹאשׁ הַרְרֵי־קֶדֶם
טז וּמִמֶּגֶד גִּבְעוֹת עוֹלָם: וּמִמֶּגֶד
אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ וּרְצוֹן שֹׁכְנִי סְנֶה
תָּבוֹאתָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד
יז נְזִיר אֶחָיו: בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ
וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם עַמִּים
יְנַגַּח יַחְדָּו אַפְסֵי־אָרֶץ וְהֵם
רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אַלְפֵי
* מְנַשֶּׁה:

רביעי יח וְלִזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח
זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר
יט בְּאֹהָלֶיךָ: עַמִּים הַר־יִקְרָאוּ
שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי־צֶדֶק כִּי שֶׁפַע
יַמִּים יִינָקוּ וּשְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל:
כ וּלְגָד אָמַר בָּרוּךְ מַרְחִיב
גָּד כְּלָבִיא שָׁכֵן וְטָרַף זְרוֹעַ אַף־
כא קָדְקֹד: וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ כִּי־

אֵשׁ דָּת

44. **ויבא** – ואיגֿא מוסה וכלאם אלא גֿמיע כלאם תסבחא האדי פי חצֿרית אלקום הוא והושע איבין נון: 45. **ויכל** – וכמל מוסה ליכלים אלא גֿמיע אלכלאם הדולי אלא גֿמיע ישראיל: 46. **ויאמר** – וקאל אליהון גֿעלו קלבכון לגֿמיע אלכלאם אלא אנא שאהיד פיכון אליום אלדי תווצו אלא בנינכון לתחפצֿו לתצנעו אלא גֿמיע כלאם אלשריעא האדי: 47. **כי** – אין לם כלאם פאריג הוא מנכון אין הוא חייתכון ופיל כלאם האדא תטוולו אייאם עלא אלארץֿ אלדי אנתו פאייתין אלא אלשט תם לתוורתוהא:

48. **וידבר** – וכלאם אללה אלא מוסה פי עצֿמיית אליום האדא קאיילא: 49. **עלה** – טלאע אלא גֿבל אלקטועא האדא גֿבל נבו אלא פי ארץֿ מואב אלדי עלא קבל ירחו ונצֿור אלא ארץֿ כנען אלדי אנא עטי לבנין ישראל ללמיליך: 50. **ומת** – ומות פיל גֿבל אלדי אנתא טאליע תם ונגֿימיע אלא קומך כאלדי מת אהרון אכֿוך פי עלווית אלגֿבל ונגֿמע אלא קומו: 51. **על** – עלא אלדי פגֿרתו פיי פי וצט בנין ישראיל פי מאיית כֿצומית קדש בר צין עלא אלדי לם קדסתו אלי פי וצֿט בנין ישראיל: 52. **כי** – אין מן קבל תנצֿור אלא אלארץֿ ותם לם תיגֿי אלא אלארץֿ אלדי אנא עטי לבנין ישראיל:

לג

וזאת הברכה 1. **וזאת** – והאדי אלברכיה אלדי ברך מוסה רגֿול נביא אלרב אלא בנין ישראיל קבל מימות: 2. **ויאמר** – וקאל אללה מן סיני אתגֿלא ואשרק אווקרו מן שעיר ליהון מן גֿבל פארן ומעו רבוואת מקדסין מן ימינו נאר שריעא ליהון: 3. **אף** – כמאניה חאב אלאומם גֿמיע אקדסו פי ידיך והימא אנצֿרבו לסבאבך יקבלו כלאמך: 4. **תורה** – שריעא ווצא לנו <!> מוסה וורתא לגֿוק יעקוב: 5. **ויהי** – וכאן פי ישראיל מליך פי תגֿימוע רוס קום גֿמיעא אסבט ישראיל: 6. **יחי** – יעיש ראובן ולם ימות ויכון ארגֿלו עדאד: 7. **וזאת** – והאדי ליהודה וקאל סמע יא אללה צוט יהודה ואלא קומו תגֿיבו ידיה כֿצומיה לו ומעוניה מן מצֿייקינו תכון:

8. **וללוי** קאל תומים ואורים לרגֿול אפצֿיילך אלדי גֿרבתו פיל תגֿריב תכֿצמו עלא מאיית כֿצומיה: 9. **האמר** – אלקאייל לאבו ולאמו לם נצֿרתו ואלא אכֿוותו לם חקק ואלא בנינו לם עריף אין חפצֿו אקוולך ואחדך יחפצֿו: 10. **יורו** – ידילו אחכמך ליעקוב ואשרייעך לישראיל יגֿעלו בכֿור פי גֿצֿבך וסעידיה עלא מדבחך: 11. **ברך** אללה מאלו ופיעיל ידיה תרצֿא צֿאריב חקווא מתקאוומינו ובגֿצֿינו מן יקומו: 12. **לבנימין** קאל כֿליל אללה יסכון למינתיכאל עליה מגאטי עליה טול אלנהאר ובין כתאפו סכאן: 13. **וליוסף** קאל מברכיה מן קדאם אללה ארצֿו מן פווכי אלסמא מן אלטל ומן אלגֿימיר ברכת תחת: 14. **וממגד** – ומן פווכי מגל אלשמס ומן פווכי דרש אלשהור: 15. **ומראש** – ומן אוולת גֿביל אלשרק ומן פווכי יפאעי דהר: 16. **וממגד** – ומן פווכי ארץֿ ומלווהא ואלרצֿה סאכין פי סנה יגֿו לראס יוסף ולגֿמגֿמת מפרוק אכֿוותו: 17. **בכור** – בכיר תורו בהגֿיה לו וקרון רים קרונו פיהון אומם יקתול גֿמיעא אטרף אלארץֿ והימא רבוויית אפרים והימא אלפת מנשה: 18. **ולזבלון** קאל פרח זבלון פיכֿרוגֿך וישׂשכר פיכֿמתך: 19. **עמים** – אומם גֿבאל יתנאדו תם ידבחו אדבייח עדל אין כתרית אלבחור ירצֿעו ואלמגטא מטמורין אלרמל: 20. **ולגד** קאל מברך מווסיע גד כלבוויה סכאן ויכֿטוף זיניד איצֿא גֿמגֿמיה: 21. **וירא** – ונצֿר אוולייה לו אין תם קסמית ראסים מכֿבא ואיגֿא

46. **שימו לבבכם** – וכן **בד**. ג: חוטו באלכון – נרדפים. 47. **דבר רק** – וכן **בד**. ג: כלאם בטאל, ר״ל לא לחנם אתם יגיעים. ֫ריק – פאריג. 49. **הר העברים** – וכן **ב**. ד: גֿבאל אלגֿזאייר – ראה לעיל. **לאחזה** – וכן **ב**. ד: ליחוזיה – נרדפים. 50. **בהר ההר** – במעלה ההר. **בד**: פי ראס אלגֿבאל – בראש ההר. 51. **מעלתם בי** – מרדתם בי. **ב**: כֿלפתו פי קולי – מרדתם בדברי. ד: אכֿטיתו פיי – הטאתם לי. ג: נכתו, ר״ל סבבתו אלנכת ב״י לינכתו פיי, נכר ונדב ומעלה מעל – מעלו, ר״ל גרמתם למעל בני ישראל למעול בי מעל וקריאה למלחמה וכו׳. 52. **מנגד** – **ב**: קיבאל – מול. ד: מן חידא – נרדפים. ג: מן בעיד ר״ל קבאל – מרחוק, רוצה לומר מול. **תבוא** – תבוא. **בד**: תדכֿול – תיכנס.

לג

1. **איש האלהים** – איש נביא האלהים, וכן **ב**. ג: נביא אללה. ד: נביא אלרב.
2. **ה׳ מסיני בא** – ה׳ מסיני התגלה, וכן **ב**. **גד**: מן גֿבאל סיני אתגֿלא – מהר סיני התגלה, כתרגום רס״ג: תגֿלי לנא מן טור סיני. **וזרח משעיר למו** – וזרח כבודו משעיר, כת״א (וזיהור יקריה משעיר). **ב**: תרגום מילולי. ד: ואשרק מן גֿבאל שעיר עליהון – וזרח מהר שעיר עליהם, כתרגום רס״ג. **הופיע מהר פארן** – האיר מהר פארן, כפירוש הרשב״ם. **ואתה מרבבת קדש** – ועמו רבבות קדושים, כת״א (ועמיה רבבת קדישין). **בגד**: ואגֿא מעו רבוואת מלאייכה קדוסין – ובאו עמו רבבות מלאכים קדושים. **מימינו אש דת למו** – מימינו אש התורה להם, וכן ג. **ב**: מין ימינו מן וצט אלנאר שריעא עטא ליהון – מימינו מתוך האש תורה נתן להם, ושלושתם בעקבות ת״א (כתב ימיניה מגו אישתא אוריתא יהב להון), וכן רש״י: דבר אחר. אש דת, כתרגומו, שנתנה להם מתוך האש. ד: סונית אלנאר עטאהון – תורת האש נתן להם. 3. **חבב עמים** – אהבת העמים. **ב**: עז אלאצבט – אהוב, יקר השבטים. ד: עז אלאמאם – אהוב, יקר העמים. **כל קדשיו בידך** – וכן ד. **ב**: גֿמיע רווח מקדאסינו פי ידך – כל נפשות קדושיו בידך, וכן ג, כפירוש רש״י: נפשות הצדיקים גנוזות אתו וכו׳. **והם תכו וגו׳** – והם הוכו בגללך, יקבלו דבריך, וכן **בד**. ג: אתווצטו לאקדאמך, תכו – אלתפקו ומצֿייו לתחת כנפך, ר״ל פייאך – היו בתווך לרגליך, תכו – התחברו והלכו לתחת כנפיך, רוצה לומר צלך. פירוש זה בחלקו כפירוש רש״י: תוכו עצמן לתוך תחתית ההר

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)

תל-אביב תשס"ו - 2005